

Statistische Trends

Inkomen van werkenden

Jasper Menger
Jeroen Nieuweboer

2019

Inhoud

1. Inleiding 3
 2. Werknemers en zelfstandigen 5
 3. Inkomen en koopkracht 7
 4. Inkomen van werkenden naar kenmerken 11
 5. Conclusies 15
- Technische toelichting 16
- Literatuur 16
- StatLine 17

Het mediane persoonlijk inkomen van werkenden bleef in 2007–2017 redelijk stabiel, zowel tijdens de crisis als in de jaren daarna. In deze periode is het aantal zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) gestaag gegroeid, terwijl het aantal werknemers en zelfstandigen met personeel (zmp'ers) vrijwel gelijk bleef. In 2017 bedroeg het mediane inkomen van zmp'ers 49 duizend euro, voor werknemers was dat 35 duizend euro en voor zzp'ers 28 duizend euro. Veertigers en ouderen die de AOW-gerechtigde leeftijd hebben bereikt, maar blijven doorwerken, hebben van de werkenden het hoogste inkomen. Daarnaast is er een inkomenskloof tussen werkende mannen en vrouwen, wat vooral komt door het hogere aandeel deeltijdwerkers bij vrouwen. Het doorsnee-inkomen van werkenden is het hoogst in Rozendaal en Bloemendaal, en het laagst in de waddengemeenten Schiermonnikoog, Vlieland en Ameland.

1. Inleiding

Van de Nederlandse bevolking van 15 tot 75 jaar heeft 45 procent vooral inkomen uit werk. Dit zijn grotendeels werknemers. Een kleiner deel bestaat uit zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) en zelfstandigen met personeel (zmp'ers).

In dit artikel wordt het inkomen van werkenden in 2017 beschreven. Hoe hoog is het persoonlijk inkomen van de drie groepen werkenden – werknemers, zzp'ers en zmp'ers – en hoe heeft dat zich de laatste tien jaar ontwikkeld? In hoeverre is er sprake van verschillen tussen gemeenten, en hoe verschilt het inkomen naar persoonskenmerken? En is de koopkracht van werknemers en zelfstandigen de afgelopen jaren gestegen, of juist gedaald?

Allereerst wordt in paragraaf 2 ingegaan op de ontwikkeling van het aantal werknemers, zzp'ers en zmp'ers sinds 2007. In paragraaf 3 komt het persoonlijke inkomen en de koopkracht van de drie groepen werkenden aan de orde. Paragraaf 4 beschrijft het persoonlijk inkomen van werkenden naar kenmerken zoals geslacht, leeftijd, herkomst en woongemeente.

Alle gegevens gebruikt voor deze beschouwing zijn afkomstig uit het Integrale Inkomens- en VermogensSysteem (IIVS) van het CBS. Zie voor meer informatie de Technische toelichting achteraan dit artikel.

Werkenden

Onder werkenden worden in dit artikel werknemers, zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) en zelfstandigen met personeel (zmp'ers) van 15 tot 75 jaar verstaan. Of iemand tot een van deze drie categorieën behoort, wordt bepaald door te kijken naar de voornaamste inkomensbron gedurende het jaar. Dit betekent dat iemand die bijvoorbeeld vooral inkomsten uit loon heeft en dus als werknemer wordt beschouwd, daarnaast in een jaar ook andere inkomensbronnen kan hebben, zoals een arbeidsongeschiktheidsuitkering of winst als zelfstandig ondernemer. Alle gegevens gebruikt voor het onderscheiden van werkenden en het bepalen van hun inkomens zijn afkomstig uit het Integrale Inkomens- en VermogensSysteem (IIVS).

Zelfstandigen

Een zelfstandige is een persoon die arbeid verricht voor eigen rekening of risico:

- In een eigen bedrijf of praktijk (zelfstandig ondernemer).
- Als directeur-groootaandeelhouder (dga). Voor dga's geldt weliswaar dat zij net als werknemers loon ontvangen, maar wel van het eigen bedrijf. Daarmee zijn de positie en verantwoordelijkheden in het bedrijf vergelijkbaar met die van andere zelfstandigen.
- In het bedrijf of de praktijk van een gezinslid (meewerkend gezinslid).
- Als overige zelfstandige (personen met inkomen uit overige arbeid, freelancers en alfhulpen).

De zelfstandigen worden onderverdeeld in:

Zelfstandigen zonder personeel

Een zelfstandige zonder personeel is hetzij een zelfstandige ondernemer zonder personeel, hetzij een directeur-groootaandeelhouder zonder personeel, of een overige zelfstandige. De overige zelfstandigen hebben in principe geen bedrijf en hebben daarmee niemand in dienst.

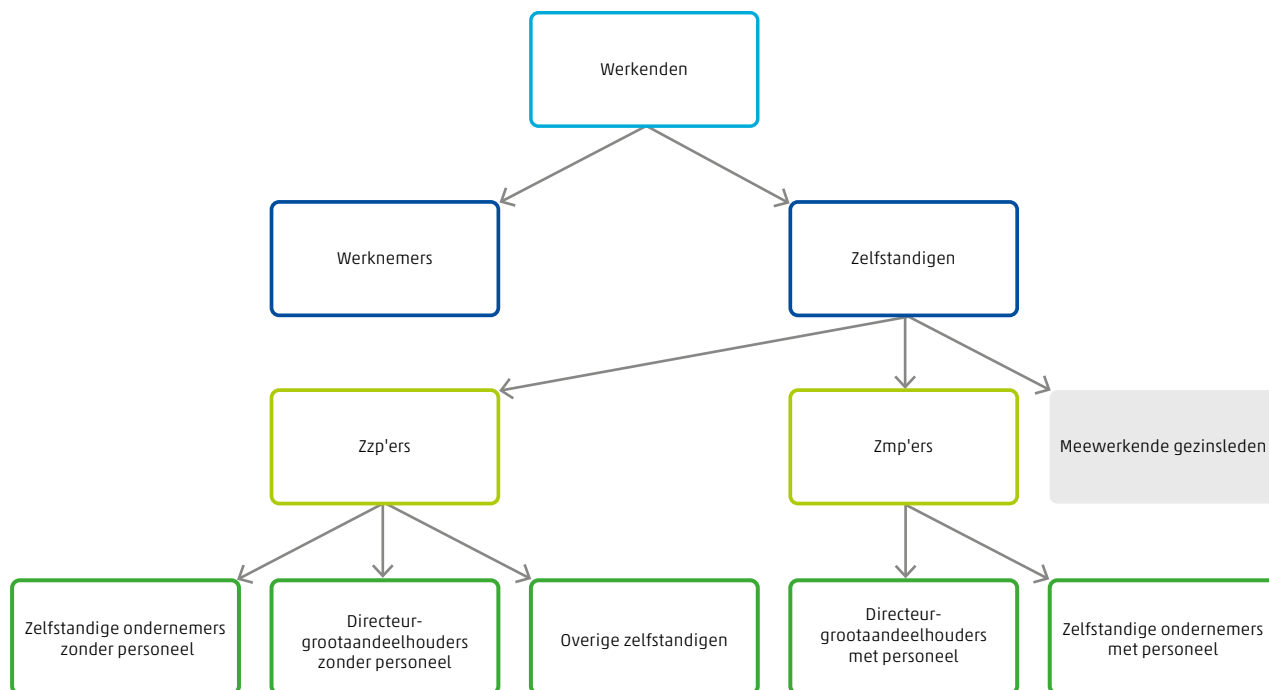
Zelfstandigen met personeel

Een zelfstandige met personeel is een zelfstandig ondernemer met personeel of een dga met personeel.

Meewerkende gezinsleden

Meewerkende gezinsleden vormen een aparte categorie binnen de zelfstandigen. Het zijn personen die arbeid verrichten, niet op basis van een expliciete arbeidsovereenkomst, in het bedrijf of de praktijk van de partner of de ouders.

Meewerkende gezinsleden worden in dit artikel niet meegenomen. Het gaat om een kleine groep van circa 22 duizend personen, voornamelijk vrouwelijke partners (CBS StatLine, 2019a).

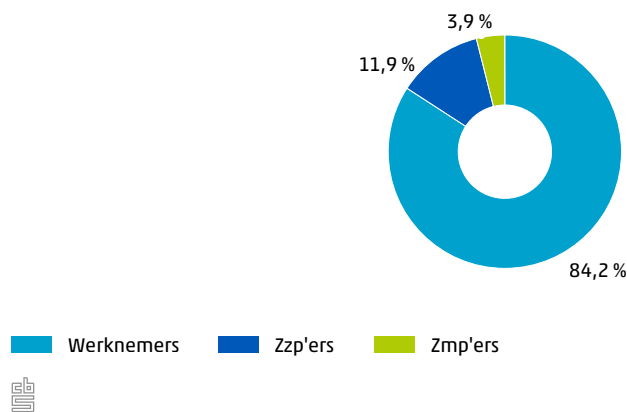

2. Werknemers en zelfstandigen

Meeste werkenden zijn werknemers

Werknemers zijn veruit de grootste groep werkenden. Van de 7,5 miljoen mensen met vooral inkomen uit arbeid was voor 84 procent in 2017 loon als werknemer de voornaamste inkomensbron. Zo'n 12 procent had vooral inkomsten als zelfstandige zonder personeel en 4 procent als zelfstandige met personeel.

2.1 Aandeel werknemers en zelfstandigen onder werkenden, 2017*

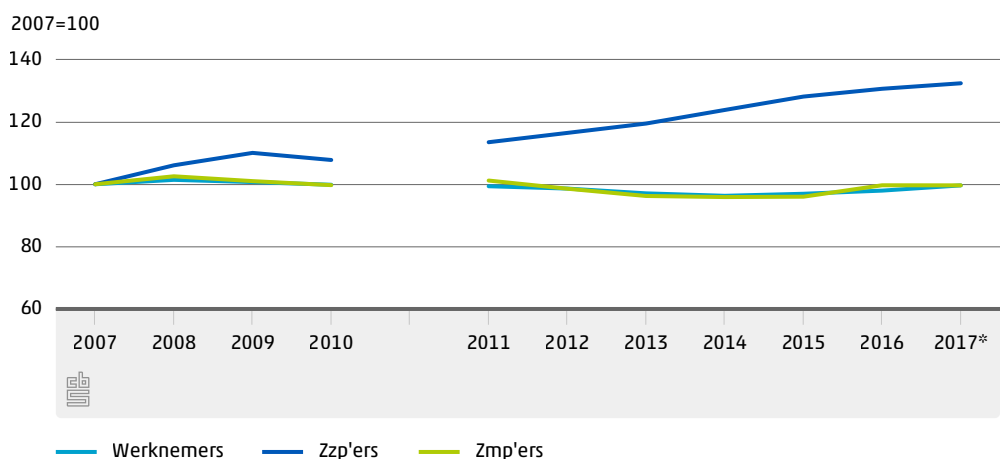

Opmars van de zelfstandige zonder personeel

Bij werknemers en zelfstandigen met personeel was in de periode 2007 tot en met 2017 sprake van een soortgelijke ontwikkeling. Zowel het aantal werknemers als het aantal zmp'ers was in 2017, na een dip gedurende de economische recessie, weer terug op het peil van 2007. De groei van het aantal werkenden in deze periode komt dan ook geheel voor rekening van het aantal zelfstandigen zonder personeel. Dit aantal is tussen 2007 en 2017 vrijwel voortdurend gestegen. In 2017 waren er ruim 896 duizend zzp'ers, bijna een derde meer dan tien jaar eerder.

De hier geschetste ontwikkelingen van het aantal werknemers en zelfstandigen zonder en met personeel zijn in lijn met de zelfrapportages vanuit de Enquête beroepsbevolking.

2.2 Ontwikkeling van het aantal werknemers en zelfstandigen¹⁾

¹⁾ Door de revisie van inkomensbegrippen die is ingevoerd voor jaargangen vanaf 2011, zijn de reeksen 2007-2010 en 2011-2017 niet helemaal vergelijkbaar.

3. Inkomen en koopkracht

Zelfstandigen met personeel hebben hoogste inkomen

In 2017 bedroeg het mediane persoonlijk inkomen van werkenden 35,0 duizend euro. Zelfstandigen met personeel hebben met 48,6 duizend euro het hoogste doorsnee-inkomen. Op de tweede plek staan de werknemers met 35,2 duizend euro. De zzp'ers sluiten de ranglijst met een mediaan inkomen van 28,0 duizend euro.

Een werkende kan naast inkomsten uit werk ook andere inkomsten hebben, bijvoorbeeld uit een AOW- of arbeidsongeschiktheidsuitkering. Ook kunnen zelfstandigen tevens inkomen als werknemer hebben, of andersom. Deze inkomsten zijn hier bij het inkomen meegerekend.

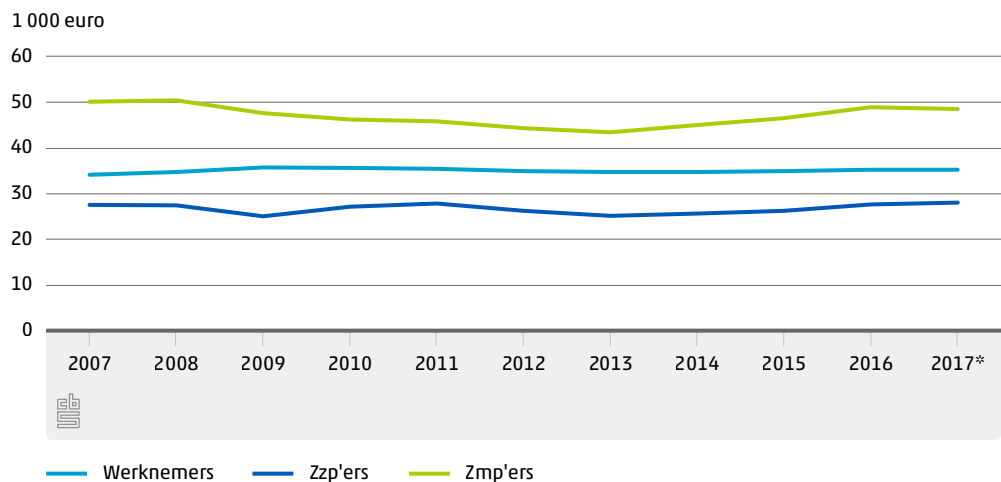
Persoonlijk inkomen al tien jaar stabiel

Het doorsnee persoonlijke inkomen van werkenden is, na correctie voor de prijsontwikkeling (CBS StatLine, 2019b), opvallend stabiel gebleven gedurende 2007-2017, een periode die voor een groot deel werd bepaald door de economische crisis. Dit geldt zowel voor het inkomen van werknemers (van 34,1 duizend naar 35,2 duizend euro), als voor dat van zelfstandigen zonder (van 27,5 duizend naar 28,0 duizend euro) en met personeel (van 50,1 duizend naar 48,6 duizend euro). Wel is zichtbaar dat van de werkenden de zmp'ers de meeste inkomensmalheur van de crisis hebben ondervonden, met 2013 als dieptepunt. Dat neemt niet weg dat de doorsnee-zmp'er gedurende de afgelopen tien jaar een beduidend hoger persoonlijk inkomen had dan de doorsnee-werknemer en zeker de doorsnee-zzp'er.

Persoonlijk inkomen

Het persoonlijke inkomen omvat alle inkomensbestanddelen die eenduidig aan individuen kunnen worden toegeschreven; het totaal van inkomen uit arbeid, inkomen uit eigen onderneming, uitkering inkomensverzekeringen en uitkering sociale voorzieningen (m.u.v. kinderbijslag en kindgebonden budget). Premies inkomensverzekeringen (m.u.v. premies voor volksverzekeringen) zijn hierop in mindering gebracht. De inkomstenbelasting wordt niet op het persoonlijk inkomen in mindering gebracht.

3.1 Mediaan persoonlijk inkomen van werknemers en zelfstandigen (prijspeil 2017)

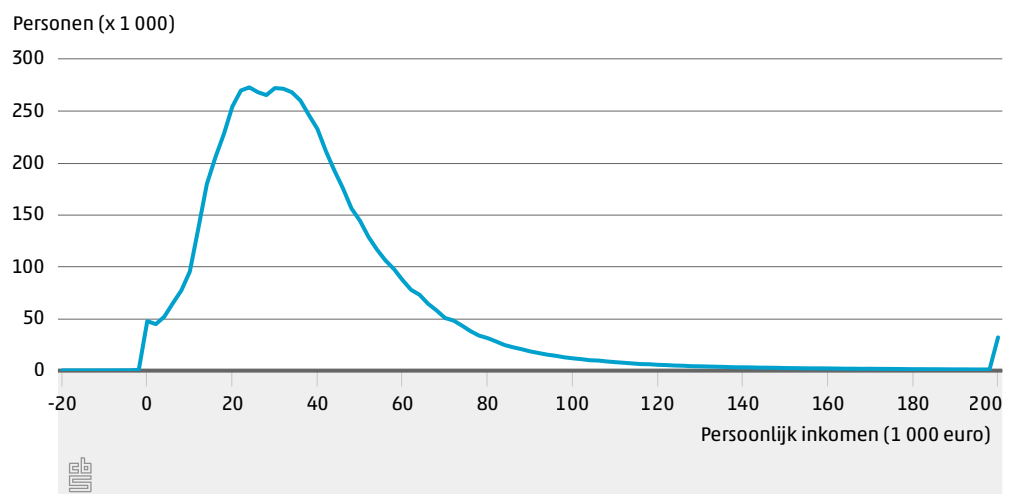

Inkomen zelfstandigen schever verdeeld dan bij werknemers

De verdeling van het persoonlijk inkomen van beide groepen zelfstandigen is duidelijk schever dan die van het inkomen van werknemers. Vrijwel geen werknemer had in 2017 een negatief inkomen, terwijl 3 procent een inkomen boven de ton had. Daarentegen hadden 32 duizend zelfstandigen een negatief inkomen. Dit zijn zelfstandigen die verlies hadden geleden. Het waren voornamelijk zzp'ers. Van alle zzp'ers had 6 procent een inkomen hoger dan 100 duizend euro, terwijl dit aandeel bij zmp'ers 13 procent was.

De piek van de verdeling van het doorsnee-inkomen van werknemers ligt bij een inkomen van 24 tot 26 duizend euro. Bij zzp'ers is dat tussen de nul en 2 duizend euro. Een verklaring hiervoor is het grote aandeel, voornamelijk vrouwelijke, partners van de hoofdkostwinner in deze categorie. Bij twee op de drie personen vormt dit geringe zzp-inkomen weliswaar het hoofdkomen, voor het huishouden waar men deel van

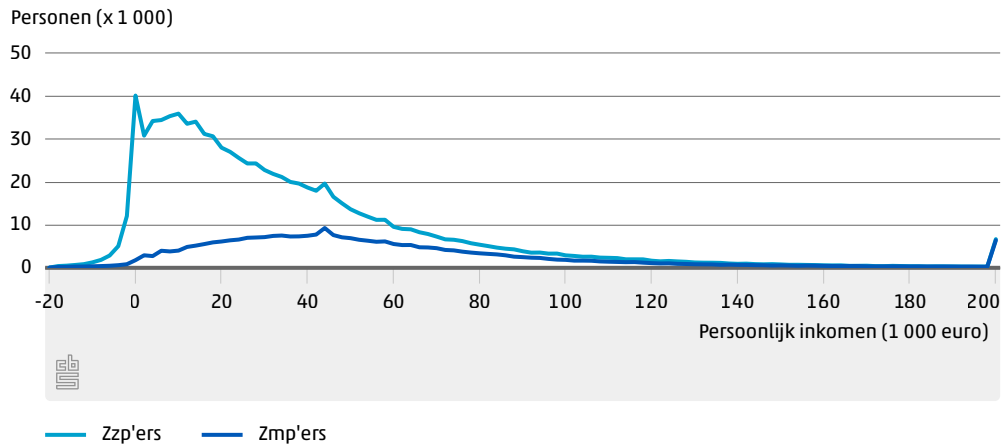
3.2 Werknemers naar hoogte van het persoonlijk inkomen¹⁾, 2017*

¹⁾ Aantal personen per inkomensklasse met een breedte van 2 duizend euro.

uitmaakt, is dit een bijverdienste. De piek rond 44 duizend euro bij zmp'ers weerspiegelt het grote aandeel directeur-grotaandeelhouders in deze groep die het wettelijk verplichte gebruikelijke loon aan zichzelf uitbetalen. Deze piek is eveneens te zien bij de zzp'ers.

3.3 Zelfstandigen naar hoogte van het persoonlijk inkomen¹⁾, 2017*

¹⁾ Aantal personen per inkomensklasse met een breedte van 2 duizend euro.

Koopkrachtmutatie

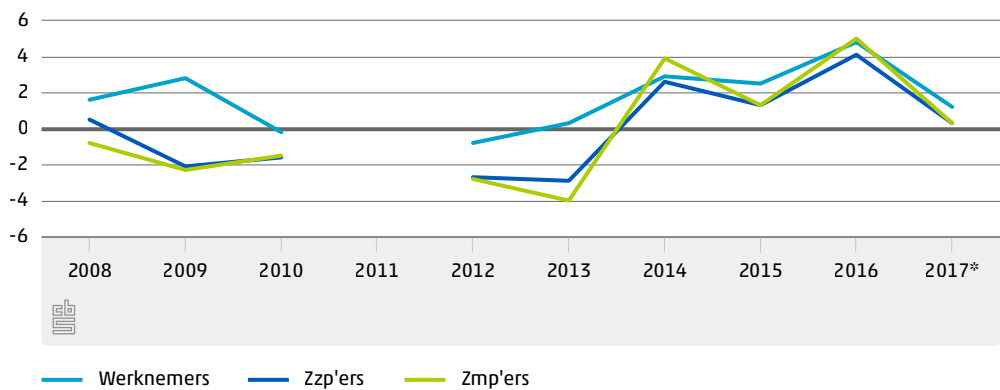
De koopkrachtmutatie is de per persoon bepaalde jaar-op-jaar procentuele verandering van het gestandaardiseerd huishoudensinkomen, gecorrigeerd voor de prijsontwikkeling op basis van de consumentenprijsindex (CPI). De mutaties zijn hier alleen berekend voor werkenden bij wie de voornaamste inkomensbron gelijk bleef. De koopkrachtmutatie komt dan overeen met de mediaan oftewel de middelste waarde van de naar grootte gerangschikte koopkrachtmutaties van alle personen in deze groep.

Koopkracht werkenden gestegen sinds 2013

Sinds 2013 is de koopkracht van de werkenden na een eerdere daling weer toegenomen. Vanaf 2014 zijn er onder zowel werknemers als zzp'ers en zmp'ers meer personen met een koopkrachtstijging dan -daling. In 2017 steeg de koopkracht voor 57 procent van de werknemers en voor 51 procent van de zelfstandigen. De ontwikkeling van de koopkracht van zelfstandigen zonder personeel bleef in 2007–2017 structureel achter bij die van werknemers. Steeg de koopkracht bij werknemers, dan nam die bij de zzp'ers minder toe. Was er sprake van een daling, dan was deze bij de zzp'ers groter dan bij de werknemers. Verder valt op dat het aandeel koopkrachtstijgers onder zzp'ers en zmp'ers gedurende deze tien jaar steeds vrijwel even hoog was.

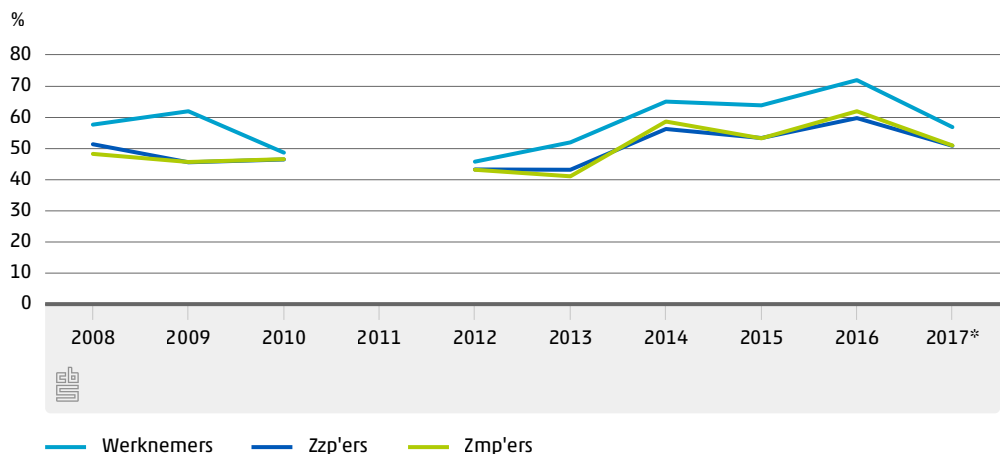
3.4 Mediane koopkrachtontwikkeling werknemers en zelfstandigen¹⁾

%-mutatie t.o.v. jaar eerder

¹⁾ Door de revisie van inkomensbegrippen die is ingevoerd voor jaargangen vanaf 2011, zijn de reeksen 2007-2010 en 2012-2017 niet helemaal vergelijkbaar.

3.5 werknemers en zelfstandigen met koopkrachtstijging¹⁾

¹⁾ Door de revisie van inkomensbegrippen die is ingevoerd voor jaargangen vanaf 2011, zijn de reeksen 2007-2010 en 2012-2017 niet helemaal vergelijkbaar.

Persoonlijk en gestandaardiseerd inkomen

De welvaartspositie van een huishouden en daarmee ook van de personen in dat huishouden wordt bepaald door het saldo van alle betaalde en ontvangen inkomensoverdrachten van alle huishoudensleden samen. Om vergelijkbaarheid van dit (netto) besteedbaar inkomen tussen de verschillende typen huishoudens te bewerkstelligen, wordt er gecorrigeerd (gestandaardiseerd) voor huishoudensgrootte en -samenstelling. Toekenning van dit gestandaardiseerd besteedbaar inkomen aan de desbetreffende huishoudensleden geeft dan uitdrukking aan de koopkracht van deze personen in het huishouden.

Opmerkelijk is dat de grote verschillen in mediaan persoonlijk inkomen tussen werknemers, zzp'ers en zmp'ers niet worden teruggezien als gekeken wordt naar het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen van de huishoudens van deze groepen werkenden. Zo komt het doorsnee gestandaardiseerd besteedbaar inkomen van huishoudens van zowel zelfstandigen zonder personeel als werknemers uit op 31,6 duizend euro in 2017. Wel ligt het doorsnee gestandaardiseerd inkomen van een zelfstandige met personeel op een aanzienlijk hoger niveau (39,2 duizend euro in 2017).

Dat er nauwelijks verschil is tussen het mediane persoonlijke en gestandaardiseerde inkomen van werknemers en zzp'ers komt voor een belangrijk deel doordat zelfstandigen zonder personeel vaak een werknemer als partner hebben. Zelfstandigen met personeel vormen relatief vaak een paar met elkaar. Daarnaast blijft in het persoonlijk inkomen (een bruto-inkomen) de betaalde inkomstenbelasting geheel buiten beschouwing, terwijl die wel in het (gestandaardiseerd) besteedbaar inkomen (een netto inkomen) is verdisconteerd. Zelfstandigen hebben in het algemeen meer aftrekposten inkomstenbelasting dan werknemers. De naar verhouding lagere afdrachten inkomstenbelasting dragen er mede toe bij dat het (gestandaardiseerd) besteedbaar inkomen van huishoudens van zzp'ers en werknemers dicht bij elkaar komt te liggen.

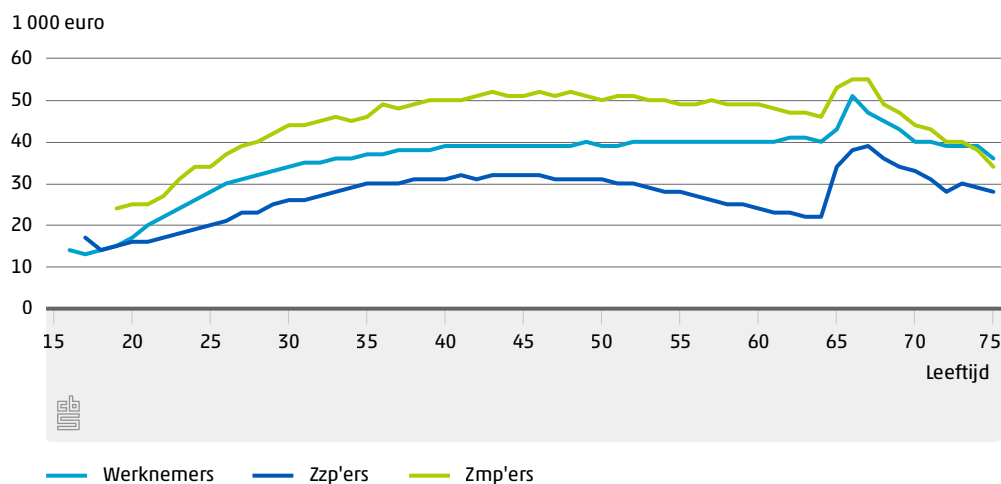
4. Inkomen van werkenden naar kenmerken

Inkomen piekt bij doorwerkende AOW-gerechtigden en veertigers

Het doorsnee persoonlijk inkomen van werkenden kent naar leeftijd een specifiek verloop. De piek ligt bij diegenen die net de AOW-gerechtigde leeftijd hebben bereikt. Zij ontvangen naast inkomen uit werk ook AOW en pensioen. Het gaat echter om een kleine groep; het aantal werkenden neemt af richting de AOW-gerechtigde leeftijd, vooral bij werknemers. Van de zelfstandigen werkt een relatief groot aandeel door.

Als we de pensioenpiek buiten beschouwing laten, dan geldt dat werknemers rond hun 40ste levensjaar veelal hun maximale inkomen hebben bereikt. Tot aan de AOW-gerechtigde leeftijd blijft dit inkomen nagenoeg gelijk. Bij zelfstandigen is dat anders. Ook bij hen loopt het doorsnee-inkomen op tot rond de 40 jaar, daarna blijft het enkele jaren op hetzelfde niveau om vervolgens weer te dalen. Bij zzp'ers is deze daling aanzienlijk sterker dan bij zmp'ers.

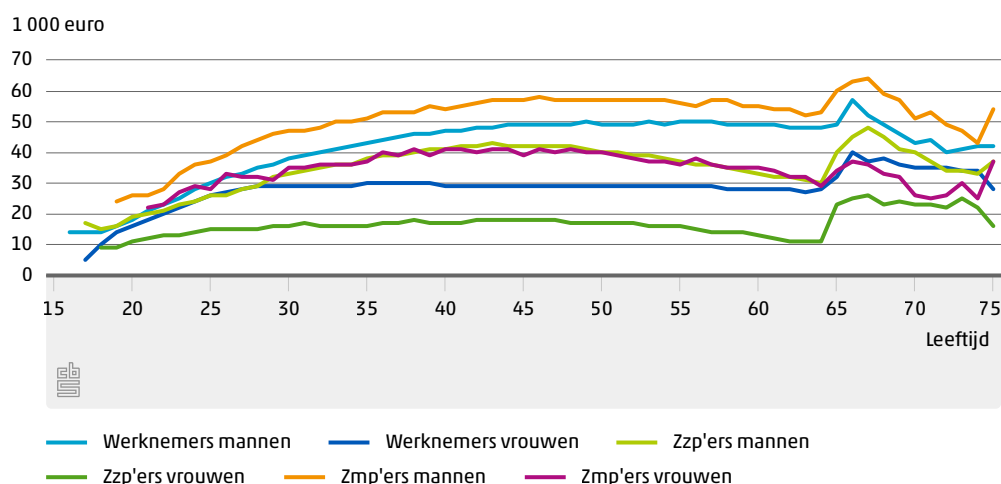
4.1 Persoonlijk inkomen werknemers en zelfstandigen naar leeftijd, 2017*

Inkomenskloof werkende mannen en vrouwen

Werkende mannen van 15 tot 75 jaar hebben een hoger doorsnee-inkomen dan dito vrouwen: 42,3 duizend tegen 27,1 duizend euro. Tot 25 jaar is er weinig verschil in het persoonlijk inkomen tussen mannen en vrouwen, daarna neemt het inkomensverschil tot aan het 46ste levensjaar alsmat toe. Wanneer we de inkomenspiek rond de pensionering wederom buiten beschouwing laten, dan hebben mannen rond hun 46ste levensjaar het hoogste inkomen. Vanaf deze leeftijd is het verschil tussen mannen en vrouwen maximaal. Pas na het 68ste jaar wordt inkomensverschil tussen mannen en vrouwen weer kleiner. Vrouwen bereiken rond hun 30ste hun inkomenspiek. Het verschil in inkomen tussen man en vrouw is een gevolg van het hoge aandeel vrouwen dat in deeltijd werkt. Zo heeft in de leeftijd van 15 tot 65 jaar 71 procent van de niet-onderwijsvolgende vrouwen een deeltijdbaai, tegen 17 procent van de mannen (Van Thor, Portegijs en Hermans, 2018).

4.2 Mediaan persoonlijk inkomen werknemers en zelfstandigen naar leeftijd en geslacht, 2017*

Bij werknemers, zzp'ers en zmp'ers ontwikkelt de inkomenskloof tussen mannen en vrouwen zich volgens een bijna vergelijkbaar patroon. Wel is bij de werknemers het verschil bij de jongere leeftijden nog gering, terwijl dit bij beide groepen zelfstandigen wel al duidelijk aanwezig is. Verder valt op dat het inkomen van mannelijke zmp'ers vanaf 45 jaar redelijk stabiel blijft, terwijl dit bij vrouwelijke zmp'ers daalt, waardoor het inkomensverschil op hogere leeftijden nog groeit.

Inkomen sterk gerelateerd aan opleiding

Hoger opgeleide werkenden hebben een hoger doorsnee-inkomen dan lager opgeleiden. In 2017 bedroeg het mediane persoonlijke inkomen van hoogopgeleide werkenden 45,1 duizend euro. Het inkomen van de middelbaar opgeleiden was met 28,8 duizend flink lager; de laagopgeleide werkenden zaten daar nog eens bijna 6 duizend euro onder.

Ook herkomst maakt uit bij het doorsnee-inkomen van werkenden. In 2017 bedroeg het mediane persoonlijk inkomen van werkenden met een Nederlandse achtergrond 36,1 duizend euro. Dat is ruim 3 duizend euro meer dan bij werkenden met een westerse migratieachtergrond en ruim 7 duizend euro meer dan werkenden met een niet-westerse migratieachtergrond. Werkenden met een niet-westerse achtergrond zijn doorgaans jonger en gemiddeld minder hoog opgeleid waardoor hun inkomen ook lager ligt.

Werkenden die (gehuwd) samenwonen met een partner hebben een hoger doorsnee-inkomen dan werkenden zonder partner. Leeftijd speelt hierbij een grote rol: jongeren wonen nog vaker op zichzelf en hebben doorgaans een lager inkomen.

4.3 Mediaan persoonlijk inkomen werkenden naar persoonskenmerken, 2017*

	Totaal werkenden	Werknemers	Zzp'ers	Zmp'ers
	1 000 euro			
Totaal	35,0	35,2	28,0	48,6
Geslacht				
Man	42,3	42,4	36,8	54,1
Vrouw	27,1	27,7	16,1	37,5
Leeftijd				
Tot 25 jaar	23,3	23,5	17,8	28,4
25 tot 45 jaar	35,5	35,7	29,6	48,0
45 tot 65 jaar	35,7	36,0	27,8	49,6
65 jaar en ouder	28,0	28,1	23,9	44,0
Positie huishouden				
Zonder partner	34,8	35,2	26,6	47,8
Met partner	37,3	37,5	29,5	49,6
Onderwijsniveau				
Lager	23,2	23,3	18,6	31,1
Middelbaar	28,8	29,0	22,4	41,4
Hoog	45,1	45,4	35,8	63,7
Herkomst				
Nederlandse achtergrond	36,1	36,1	30,0	51,2
Westerse migratieachtergrond	32,7	33,5	22,7	48,0
Niet-westerse migratieachtergrond	28,9	29,5	20,5	32,1

Een hoogopgeleide zmp'er verdient veruit het meest met in doorsnee 63,7 duizend euro tegen 35,0 duizend euro voor alle werkenden.

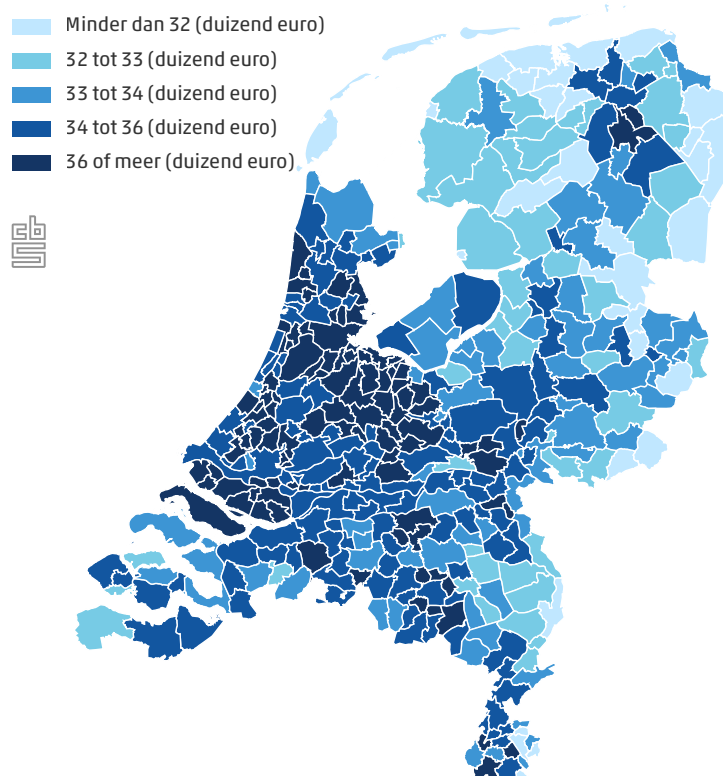
Inkomen werkenden het hoogst in Rozendaal

Het doorsnee persoonlijke inkomen van werkenden was in 2017 met 50,1 duizend euro het hoogst in Rozendaal, gevolgd door Bloemendaal (48,4 duizend euro). Het laagst was het inkomen in de waddengemeenten Schiermonnikoog, Vlieland en Ameland, circa 28 duizend euro.

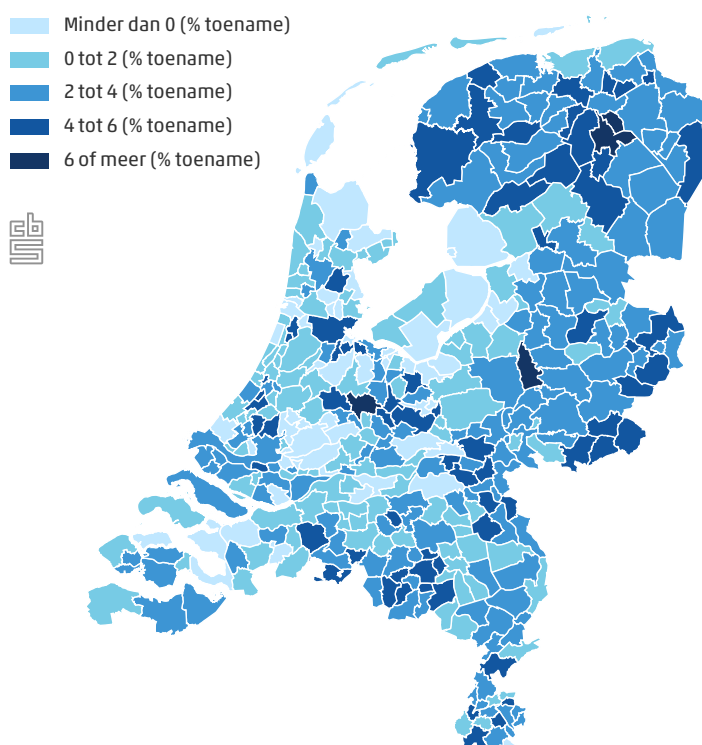
Met een satellietblik bekeken zijn de hoogste inkomens van werkenden vooral geconcentreerd in de gemeenten in het midden en westen van het land in de provincies Utrecht en Noord- en Zuid-Holland. Daarnaast zijn er concentraties hogere inkomens te zien rond de steden Eindhoven, Groningen en Maastricht.

Het noorden en de grensregio's zijn evenwel bezig de achterstand in te halen; van 2007 tot en met 2017 zijn hier de mediane jaarinkomens van werkenden het hardst gegroeid. De gemeenten met de grootste toename zijn: Haren (+8 procent), Tynaarlo (+7 procent), en Utrecht (+7 procent). In Zeewolde (-6 procent), Vlieland (-6 procent), en Scherpenzeel (-4 procent) ging het doorsnee-inkomen van werkenden het meest achteruit.

4.4 Mediaan persoonlijk inkomen werkenden per gemeente, 2017*

4.5 Ontwikkeling mediaan persoonlijk inkomen werkenden per gemeente, 2007-2017*

5. Conclusies

- Het aantal zzp'ers is gestaag gegroeid tijdens 2007–2017, terwijl het aantal werknemers en zmp'ers vrijwel constant bleef.
- Onder werkenden is het mediane persoonlijke inkomen het hoogst onder de zmp'ers met 48,6 duizend euro, daarna komen de werknemers (35,2 duizend euro) en de zzp'ers (28,0 duizend).
- Het inkomen van werkenden bleef redelijk stabiel in de periode 2007–2017, ondanks de economische crisis vanaf eind 2008 tot en met 2014.
- Het inkomen van de zmp'ers had van de werkenden het meest te lijden onder de crisis, met als dieptepunt 2013.
- Sinds 2014 gaat de koopkracht van een meerderheid van de werknemers, zzp'ers en zmp'ers er op vooruit.
- Onder werkenden hebben veertigers en (doorwerkende) ouderen die onlangs de AOW-gerechtigde leeftijd hebben bereikt het hoogste mediane persoonlijk inkomen. Het gaat bij die laatsten maar om een kleine groep.
- Het inkomen van mannen en vrouwen loopt uit elkaar vanaf de leeftijd van 25 jaar door het hogere aandeel deeltijdwerkers onder vrouwen.
- De hoogte van het inkomen hangt sterk samen met het opleidingsniveau.

- Werkenden hebben de hoogste inkomens in de provincies Noord- en Zuid-Holland en Utrecht, en rond Eindhoven, Groningen en Maastricht. Wel is sinds 2007 de inkomensachterstand in het noorden en de grensregio's met de westelijke regio's kleiner geworden.
- Van de gemeenten is het doorsnee-inkomen het hoogst in Rozendaal en Bloemendaal, en het laagst in Schiermonnikoog, Vlieland en Ameland.
- In dit artikel is vermogen buiten beschouwing gelaten. Een verhandeling over het vermogen van (werkende) huishoudens volgt wanneer actuele cijfers beschikbaar komen.

Technische toelichting

De in deze beschouwing gepresenteerde statistieken voor de periode 2007 t/m 2017 hebben hun oorsprong in het Integrale Inkomens- en VermogensSysteem (IIVS).

De integrale inkomensgegevens voor de jaren 2011 t/m 2017 vormen een consistente tijdreeks. De gegevens voor 2011 t/m 2016 zijn definitief, die van 2017 zijn voorlopig. Om een tijdsvenster van tenminste tien jaren te verkrijgen zijn hieraan nog de oudere jaargangen 2007 t/m 2010 toegevoegd. Enkele methodologische trendbreuken konden hierbij niet worden vermeden; de laatste revisie van inkomensbegrippen van 2017, destijds ingevoerd met terugwerkende kracht vanaf statistiekjaar 2011, bemoeilijkt de longitudinale analyse.

Bij alle reeksen zijn inkomens omgerekend naar het prijspeil van 2017, op basis van de consumentenprijsindex (CPI)(CBS StatLine, 2019b).

Zie voor meer informatie:

- [Korte onderzoeksbeschrijving Integraal Inkomens- en vermogenssysteem.](#)
- [Toelichting revisie inkomenscijfers vanaf statistiekjaar 2011 \(pdf\).](#)

Literatuur

Berg, H. van den, J. Erkens, L. Hoekema, L. Kösters, H. Muller, J. Nieuweboer, N. Pouwels-Urlings, M. Walthouwer en J. van der Zwan (2016). Werknemers en zelfstandigen: overeenkomsten en verschillen tussen CBS-cijfers. Sociaaleconomische trends, 2016/01. <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2016/04/werknemers-en-zelfstandigen-overeenkomsten-en-verschillen-tussen-cbs-cijfers>

Thor, J. van, W. Portegijs en B. Hermans (2018). Gaan vrouwen steeds meer werken? In: W. Portegijs, en M. van den Brakel (red.), Emancipatiemonitor 2018. CBS/SCP. <https://www.emancipatiemonitor.nl/>

StatLine

CBS StatLine (2019a). [Aantallen meewerkende gezinsleden](#)

CBS StatLine (2019b). [Consumentenprijsindex \(CPI\)](#)

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2018–2019	2018 tot en met 2019
2018/2019	Het gemiddelde over de jaren 2018 tot en met 2019
2018/'19	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2018 en eindigend in 2019
2016/'17–2018/'19	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2016/'17 tot en met 2018/'19

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Eindredactie Statistische Trends

Marion van den Brakel
Moniek Coumans
Annelie Hakkenes-Tuinman
Brigitte Hermans
Suzanne Loozen

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress
Centraal Bureau voor de Statistiek

Ontwerp
Edenspiekermann

Inlichtingen
Tel. 088 570 70 70
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2019.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.